

Kritinio mąstymo užduotys

Biblija – gyvenimo knyga: Naujasis Testamentas

1. Užduotis.

Naujojo Testamento ištraukos interpretacija

Jau esi susipažinęs su Dievo Žodžio skaitymo žodine ir dvasine (alegorine, moraline, anagogine) prasmėmis. Paašškink Naujojo Testamento ištraukos dvasinę moralinę prasmę.

Lentelėje parašyk:

- Kokia yra moralinė palyginimo prasmė? Suformuluok moralinį mokymą – patarimą, pamokymą, pasiūlymą.

- Ką reiškia šie Jėzaus palyginimai mums? Pateik pavyzdžių.

MORALINĖ PRASMĖ

Šventajame Rašte aprašyti įvykiai turi mus paraginti tinkamai elgtis. Jie yra užrašyti, kad mus įspėtų. Biblija moko, kaip turime gyventi, kas yra gera ir bloga, teisinga ir atmestina.

Tiesumas ir dvasinis sveikumas

³⁹ Jis pasakė jiems palyginimą: „Ar gali aklas vesti aklą? Argi ne abu įkris į duobę?!“ ⁴⁰ Mokinys nėra viršesnis už mokytoją: kiekvienas mokinys bus gerai išlavintas, jei bus kaip mokytojas. ⁴¹ Kodėl gi matai krislą savo brolio akyje, o nepastebi rąsto savojoje?! ⁴² Ir kaip gali sakyti broliui: „Broli, leisk, išimsiu krislą iš tavo akies“, – pats nematydamas savo akyje rąsto?! Veidmainy, pirmiau išritink rąstą iš savo akies, o tada pažiūrėsi, kaip iš brolio akies išimti krislelį.

⁴³ Nėra gero medžio, kuris megztų blogus vaisius, nei vėl – netikusio, kuris megztų gerus vaisius.

⁴⁴ Kiekvienas medis pažįstamas iš vaisių. Nuo usnių niekas nerenka figų, o nuo erškėčio neskina vynuogių. ⁴⁵ Geras žmogus iš gero savo širdies lobyno ima gera, o blogasis iš blogo lobyno ima bloga. Jo burna kalba tai, ko pertekusi širdis.“ (Lk 6, 39–45).

Jėzaus palyginimai	Kokia moralinė palyginimo prasmė? Suformuluok moralinį mokymą – patarimą, pamokymą, pasiūlymą.	Ką šie Jėzaus palyginimai mums reiškia? Pateik pavyzdžių.
Ar gali aklas vesti aklą? Argi ne abu įkris į duobę?!	Pvz., neduok kitam blogų patarimų.	
Mokinys nėra viršesnis už mokytoją: kiekvienas mokinys bus gerai išlavintas, jei bus kaip mokytojas.		

*Kodėl gi matai krislą
savo brolio akyje, o
nepastebi rąsto savo-
joje?!*

*Nėra gero medžio, kuris
megztų blogus vaisius,
nei vėl – netikusio, kuris
megztų gerus vaisius.
Kiekvienas medis
pažįstamas iš vaisių.*

*Geras žmogus iš gero
savo širdies lobyno
ima gera, o blogasis iš
blogo lobyno ima bloga.
Jo burna kalba tai, ko
pertekusi širdis.*

2. Užduotis.

Mąstymo nuoseklumas ir pagrįstumas

Perskaityk Naglio Kardelio straipsnį Naujasis ateizmas ir užpildyk lentelę.

Naglis Kardelis

NAUJASIS ATEIZMAS

...

Kalbėdamas apie ateizmą, N. Kardelis pateikė porą krikščioniškosios žiūros į šią ideologiją aspektų. Pirmasis – tai požiūris į ateizmą kaip į priešingą krikščionybei ideologiją, antrasis – bandymas ieškoti pozityvių ateizmo aspektų. Pastarasis požiūris galbūt atrodytų nepriimtinas krikščioniui, tačiau iš tiesų ateizmas krikščionims gali padėti į save pažvelgti kritiškai, iškelti klausimą, kokie krikščioniški dalykai sukuria ateizmą, ir taip augti. Ateizmas gali padėti atsisakyti dalykų, kurių derėtų atsisakyti, neatsisakant krikščionybės esmės. Ateizmas gali padėti suvokti, kokie dalykai žmones erzina krikščionybėje, kad šie palaiko ateistų pusę.

Ateizmo kaip kryptingos ideologijos esama tik Vakaruose. Pavyzdžiui, tarp islamo ar kitų religijų išpažinėjų gali būti kitaip mąstančių žmonių, tačiau ten nėra vietos kritinei mąstymo nuostatai – ateizmui. Tik krikščionybėje egzistuoja ateizmas, nes ji yra atviriausia laisvam mąstymui. Krikščionybė visuomet buvo save tikrinanti, savęs klausianti ir kritiškai susiformavusi religija. Ateizmas atsirado krikščioniškoje antikoje (gr. a reiškia neigimą, theos – Dievą), bet tarp graikų nebuvo radikalių ateistų. Tokie filosofai kaip Demokritas, kuriuos siejame su materializmu, nėra ateistai. Jie pripažino dievus, kurie sudaryti iš atomų, tikrai tie dievai buvo suvokiami kaip materialūs asmenys su savo siela ir kūnu. Materialistai nepripažįsta nemirtingumo, tačiau pripažįsta dievus.

Kokios yra ateizmo formos ir kas skatina žmones atmesti krikščionių Dievą? Dažniausiai aptinkama ateizmo forma yra susijusi su tikėjimu mokslo pažanga. Šiuolaikinis žmogus mano, kad turi nuolat tobulėti scientizmo nubrėžiama kryptimi. Šioji ateizmo forma yra grindžiama mintimi, kad mokslas viską paaiškina. Mokslininkai nepagrįstai atmeta Dievą ir vis dėlto dauguma mokslininkų, kurie padarė didžiausią įtaką XX a., Dievo neatmetė arba nebuvo kritiškai nusistatę Jo atžvilgiu. Pavyzdžiui, Einšteino raštuose yra daug Dievo paminėjimo atvejų: jis kreipiasi į harmoniją, kalba apie pasaulio stebuklą, ir tai yra referencija į Dievą, nors ir nenukreipta į konkrečią religiją.

Paprastas žmogus mano, kad mokslas daug ką paaiškina, kad mokslas žada pažangą, tačiau paprastas žmogus negali išmanyti įvairių teorijų ir mokslą patiria tik tiek, kiek jam leidžia žiniasklaidos priemonės. Pažadai, kad mokslininkai žada pažangą, žada tai, ko negali pažadėti. Bėda ta, kad mokslu įtikėję žmonės laiko jį aukščiausia instancija. Paprastą žmogų filosofas Kardelis apibūdina kaip tokį, kuris, būdamas nesusipažinęs su antika ir krikščionybe, yra vienpusio lėkšto mąstymo ir laiko mokslą savo religija. Jei žmogus neturi egzistencinių patirčių, mokslo raida, o ne jo paties gyvenimas tampa aukščiausia instancija, kuriai galima paaukoti viską – net gyvybę. Toks žmogus tiki tuo, ką teigia mokslas, nes jis negali tų dalykų žinoti. Taigi nėra gryno pažinimo be tikėjimo elementų. Mokslas – tai blogesnė religija už bet kurią kitą. Įtikėjusiesiems mokslu keista, kad žmonės tiki Dievą, kurio nėra matę, bet patys tiki juodosiomis skylėmis ir kitais dalykais, kurių nemato, tačiau tikėdami mokslu neva gali aprėpti, patirti. Tokie žmonės visa, kas ateina iš tradicijos, laiko

senienomis, ir ne tik teologijos, bet ir filosofijos srityje. Teologijos atmetimas lemia filosofijos atmetimą. Neva reikia gyventi čia ir dabar, ir tik toji tikrovė yra tikra, o teologija, filosofija, menas yra senojo pasaulio paliudijimas ir gali užimti tik muziejaus eksponato pozicijas, o juk Aristotelio, Platono filosofija gyva ir šiandien. Aptartoji ateizmo forma ypač plitė XVIII a. Apšvietos epochoje Prancūzijoje, kai religija buvo laikoma tamsuoliškumo apraiška.

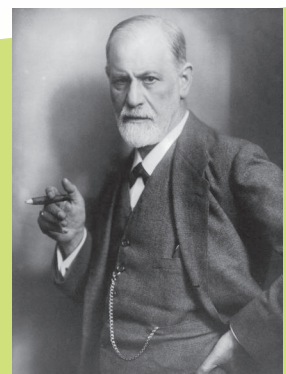

Žanas Polis Sartras
(1905–1980)

Antroji ateizmo forma reiškiasi filosofiniais apmąstymais, paremtais specifinėmis nuostatomis. Tikėjimas, religija laikomi konkrečiai fiksuotu reiškiniu, nesuderinamu su laisvu mąstymu. Tokia pozicija būdinga filosofams egzistencialistams. Vienas iš egzistencialistų – Žanas Polis Sartras – teigė, kad žmogus turi laikytis laisvės kaip didžiausios vertybės ir atmesti Dievą, kuris kelia tam tikrus reikalavimus. Laisvė suprantama kaip nesuderinama su Dievo buvimu. Dievas nėra atmetamas, tačiau teigiama, kad įsipareigojus laisvei Dievo nebėra.

Filosofiniu požiūriu negalima griežtai nei įrodyti, nei paneigti Dievo buvimo. Tie, kurie Dievą neigia, neigia ne dėl to, kad turi įrodymų, bet remiasi aplinkiniais keliais. M. Heidegeris teigė, kad jei esi filosofas, negali būti ir krikščionis, negali suderinti šių dalykų. Panašiai kalba ir A. Šliogeris, kuris sekuliarizuoja gamtą, tačiau nepripažįsta Dievo kaip asmens. Ateizmas, agnosticizmas įmanomi tik Vakaruose. Tik laisvas žmogus gali būti atsakingas, o krikščioniškoji tradicija iš tikinčiojo reikalauja prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir mąstymą. Krikščionybėje laisvė ir laisva valia yra pripažįstamos, ir krikščionis turi įsipareigojimų, todėl teiginys, kad laisvas žmogus negali būti krikščionis, nepagrįstas. Laisvė ir egzistencializmas yra pagimdyti krikščionybės, ir tai iliustruoja tie filosofai krikščionys, kurie atsisakė krikščionybės. Taigi tie filosofai, kurie teigia, jog laisvė ir krikščionybė nesuderinami dalykai, atmeta patys save.

Trečioji ateizmo forma reiškiasi tuo, kad jos šalininkai vadovaujasi filosofine nuostata, jog religija – tai danties užkalbėjimas. Dievo idėja jiems tėra gražus prasmės surogatas. Šios ateizmo formos šalininkai apie religiją kalba kaip apie vaistą, išsigelbėjimą pasaulyje, kuriame nėra šilumos, kaip apie priešnuodį prieš gniuždantį klimatą. Z. Froidas teigė, kad Dievo idėja siūlanti išsigelbėjimą ten, kur Jo negali būti. Religija yra žmogaus siekis turėti tėvą, į kurį gali atsiremti, gyventi jaukiame pasaulyje. Apie Dievo tikėjimą kalbama kaip apie iliuzijos, neurozės ir infantilizmo apraiškas. Žmogus nori įsivaizduoti tikrovę kaip prasmingą, ir religija reikalinga tam, kad būtų įžvelgiama visatos prasmė, žmogiškumas. Vis dėlto žmogaus mąstymas yra sukonstruotas pagal tikrovės parametrus. Teiginys, kad vienaip įsivaizduoti yra tikroviškiau negu kitaip, yra nelogiškas. Fiziko, kuris mano, kad visatą gali suardyti į daleles, mąstymas infantiliškas. Neturime prieigos, kuri leistų paneigti teologiją, nes jei visata įsivaizduojama kaip tokia, kurią galima iškonstruoti, vadinasi, ji buvo ir sukonstruota.

Zigmundas Froidas
(1856–1939)

Yra ir tokia nuostata, kad religija žmogų uždaro tarsi celėje kaip kokį Liudą Vasarį. Vieni sako, jog tikima, nes norima matyti pasaulį rožinėmis spalvomis, kiti tą spalvą mato kaip juodą. Tie, kurie laikosi šios pozicijos, nori krikščionybę paneigti, bet nežino, kaip tą padaryti. Nesusikalbėjimas tarp rožinės ir

juodos pusių šalininkų rodo, kad visa ateistinė pozicija yra neadekvati, nes vieni religiją puola dėl vienu, kiti – dėl kitų dalykų.

Yra ateistų, kurie nori, kad Dievas būtų, bet netiki, kad Jis yra. Tai beveik šventas ateizmo variantas, susijęs su klaidingais spėjimais ir tikėjimo stoka. Jie įtikėtų Dievą, jei rastų racionalų pagrindimą. Kiti ateistai yra tikintys ir bijantys. Jie neva krikščioniškai elgiasi gyvenime, skelbiasi esą krikščionys, bet daro blogus darbus. Dar viena ateizmo forma yra neapsisprendimas. Neapsisprendusieji, kaip iš tikrųjų yra, neturi nei argumentų už, nei prieš, bet Dievo idėja jiems atrodo ydinga. Tai dažnai pasitaikanti ateizmo versija. Tie, kurie nori gyventi laisvai, eksperimentuoti su gyvenimu, gyventi „džiazuodami“, palaiko šią ateizmo formą.

Sunkiausiai įveikiama ateizmo kryptis yra susijusi su blogiu. Ateistai teigia, kad blogio egzistavimas yra nesuderinamas su Dievo egzistencija. Blogis pasaulyje yra toks ryškus, kad paneigia Dievo egzistavimą. Apie šią problemą kalbėjo ir F. Dostojevskis romane „Broliai Karamazovai“. Tai labai stipri pozicija, bet ji nėra nepralaužiama. M. Bulgakovas Dievo buvimą grindžia velnio egzistavimu. Blogis rodo šėtoniškų jėgų egzistavimą, o šėtonas nurodo Dievą, todėl argumentas nėra nepaneigiamas. Blogis negali atsirasti iš gamtos. Vadinasi, yra šėtoniškoji pastanga – kitaip neįmanoma paaiškinti blogio. Jei egzistuoja šėtonas, negali nebūti jo priešybė – Dievo. Esama ir požiūrio, teigiančio, kad Dievas ir šėtonas yra tas pats, ir visa tikrovė yra šėtoniška, tačiau tokia pozicija yra iškreipta ir liguista.

Taigi patys primityviausi ateistai yra tie, kurie remiasi scientistiniu požiūriu. Su jais dorotis lengviausia. Jie gali būti geri mokslininkai, tačiau pasaulėžiūros klausimais jie apgailėtini. O tokių filosofų kaip Sartras pozicijos gali būti paneigiamos, tačiau jos išbando krikščionybę, neleisdžia jai užmigti ant laurų, leisdamos savo mąstyme atpažinti primityvizmą, silpnumą, naivumą. Šie ateistai parodo krikščioniui tuos trūkumus, kurių jis gali atsisakyti, tačiau tik tų, kurie nesusiję su pagrindine krikščionių dogmatika. Tai krikščionims leidžia į save kritiškiau pažiūrėti, tai tarsi mąstymo skaistykla. Krikščionybė išliko tik todėl, kad ji susijusi su laisve ir laisvu individu, kuris mąsto, kuris yra autoironiškas, kuris nukreipia refleksiją į Dievo sampratą, kuris valo stabo elementus iš Dievo sampratos. Kitose tradicijose to nėra, nėra savo pagrindų užklausos. Ateizmas yra ne kas kita kaip tamsioji krikščionybės pusė, kuri meta iššūkį patiems krikščionims.

Karolina Šiaulytė. Ateitis. 2013, Nr. 9

- Skiltyje „ateizmas“ nurodyk tris naujojo ateizmo formas ir pateik argumentų, neigiančių tikėjimą („prieš“).
- Skiltyje „teizmas“ pateik argumentų, teigiančių tikėjimą („už“).
- Užpildęs lentelę padaryk išvadas apie ateizmo nepagrįstumą. Pristatyk jas klasės draugams.

Ateizmas <i>(Dievo buvimo neigimas)</i>		Teizmas <i>(Dievo buvimo teigimas)</i>
Ateizmo formos	Argumentai „prieš“ (pavyzdžiai)	Argumentai „už“ (pavyzdžiai)
1.		
2.		
3.		

Tikėjimu pagrįstos išvados:

3. Užduotis. Problemų analizė

- 1 lentelė.

Perskaitęs Evangelijos pagal Joną ištrauką (Jn 2, 13–22) parašyk joje keliamas problemas, pamąstyk ir išvardyk šių problemų atsiradimo priežastis.

1 lentelė

Šventyklos orumas

¹³ Artėjant žydų Velykoms, Jėzus nukeliavo į Jeruzalę. ¹⁴ Šventykloje jis rado prekiaujančių jaučiais, avimis, balandžiais ir prisėdusių pinigų keitėjų. ¹⁵ Susukęs iš virvučių rimbą, jis išvijo visus juos iš šventyklos, išvarė avis ir jaučius, išbarstė keitėjų pinigus, išvartė jų stalus. ¹⁶ Karvelių pardavėjams jis pasakė: „Pasiimkite savo paukščius ir iš mano Tėvo namų nedarykite prekybos namų!“ ¹⁷ Jo mokiniai prisiminė, kad yra parašyta: Uolumas dėl tavo namų sugrauš mane.[i5]

¹⁸ Tuomet žydai kreipėsi į Jėzų, sakydami: „Kokį ženklą mums galėtum duoti, jog turi teisę taip daryti?“ ¹⁹ Jėzus atsakė: „Sugriaukite šitą šventovę, o aš per tris dienas ją atstatysiu!“ ²⁰ Tada žydai sakė: „Keturiasdešimt šešerius metus šventovę statė, o tu atstatysi ją per tris dienas?!“ ²¹ Bet jis kalbėjo apie savo kūno šventovę. ²² Tik paskui, jam prisikėlus iš numirusių, mokiniai prisiminė jį apie tai kalbėjus. Jie įtikėjo Raštu ir Jėzaus pasakytais žodžiais. (Jn 2, 13–22)

Kaip yra?

Problemos:

Kodėl taip yra?

Priežastys:

- 2 lentelė.

Įvardyk šių dienų visuomenės problemas, susijusias su Bažnyčios suvokimu, ir pateik pavyzdžių. Paanalizuok ir pasiūlyk problemų sprendimo būdus.

2 lentelė

Kaip yra mūsų visuomenėje? Šių dienų visuomenės problemos, susijusios su Bažnyčios suvokimu, ir pavyzdžiai:	Kaip turėtų būti? Santykių modeliai / moraliniai principai:
Kodėl taip yra? Priežastis ir pasekmė:	Ką daryti, kad būtų geriau? Problemų sprendimo būdai: